

49055

T.C.

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ

SAGLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

**I. ÖZAL HÜKÜMETİNİN ÜLKE SPORU
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Muzaffer GÜVEN

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

Danışman

Yrd.Doç.Dr. Nalan ARAS

MALATYA 1996

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

Bu alışma, Jürimiz tarafından..... ana bilim dalında YÜKSEK LİSANS Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan İmza:

Adı soyadı ve unvanı

Üye İmza:

Adı soyadı ve Unvanı

Üye İmza:

Adı soyadı ve Unvanı

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

...../...../199...

İmza

*Adı soyadı ve Unvanı
Enstitü Müdürü*

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No:</u>
TABLolar LİSTESİ.....	I
1. ÖNSÖZ.....	1
2. GİRİŞ.....	2
2.1. TÜRKİYE'DE SPOR.....	6
2.1.1. Tarihi Gelişimi.....	6
2.1.1.1. Eski Türk'lerde Spor.....	6
2.1.1.2. Osmanlı'da Spor.....	9
2.1.1.3. Cumhuriyet Dönemin de Spor.....	10
2.2. SPORUN ANAYASA, KANUN ve YÖNETMELİKLERDEKİ YERİ.....	11
2.2.1. Anayasada Spor.....	11
2.2.2. Hükümet Programlarında Spor.....	12
2.2.3. 1923-1937 Döneminde Spor.....	12
2.2.4. 1937 Sonrası Döneminde Spor.....	12
3. MATERYAL ve METOD.....	15
3.1. Materyal.....	15
3.2. Metot.....	15
4. BULGULAR.....	16
4.1. Özal'ın Hayatı.....	16
4.2. I.ÖZAL HÜKÜMETİ DÖNEMİ (1983-1987).....	22
4.2.1. Anavatan Seçim Beyannamesinde Spor (6 Kasım 1983).....	22
4.2.2. I. Özal Hükümetinde Sporun Yeri (13 Aralık 1983).....	23
4.2.3. 1983-1987 Döneminde Spor Faaliyetlerinde Ağırlık Verilen Hususlar.....	23
4.2.4. V. Beş Yıllık Kalkınma Planında Spor (1985-1989).....	24
4.2.5. 3289 Sayılı Beden Terbiyesi Kanunu.....	25
4.2.6. Sporda Reform Mahiyetindeki Kanuni Düzenlemeler.....	26
4.2.6.1. Akaryakıt Tüketim Fonu.....	26
4.2.6.2. Bazı Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun.....	26
4.2.6.3. Ödül Yönetmeliği.....	26
4.2.6.4. Türk Sporü Teşvik Fonu Yönetmeliği.....	27
4.2.6.5. Geliştirme ve Destekleme Fonu.....	27
4.2.6.6. Federasyonlar Fonu.....	27
4.2.7. Özal Dönemi Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Yatırım Harcamaları 29	
4.2.8. Toplam Spor Yatırım Harcamaları.....	30
4.2.9. 1983 - 1987 Yılları Arasında Yapılan Spor Tesisleri.....	31
4.2.10. 1982 itibarıyla Mevcut Tesislerin I. Özal hükümeti Döneminde Yapılanlarla Mukayesesi.....	36
4.2.11. Federasyonların 1983 1987 Dönemi Toplan Harcamaları.....	37
4.2.12. Antrenör Hakem ve Sporcu Sayılarındaki Artışlar.....	38
4.2.13. İl Spor Okullarındaki Sporcu ve Eğitici Sayıları.....	40
4.2.14. Kulüplerin ve Lisanslı Sporcuların Sayıları.....	40
4.2.15. Ülke Tanıtımı Açısından Elit Sporculara Verilen Önem.....	41
5.TARTIŞMA VE SONUÇ.....	42
ÖZET.....	46
SUMMARY.....	47
KAYNAKLAR.....	48
ÖZGEÇMİŞ.....	51

TABLolar LİSTESİ

Sayfa No:

TABLO: 1	G.S..G.M. Yatırım Harcamaları.....	29
TABLO: 2	Toplam Spor Yatırım Harcamaları.....	30
TABLO: 3	1983 Yılında Biten Spor Tesisleri.....	31
TABLO: 4	1984 Yılında Biten Spor Tesisleri.....	32
TABLO: 5	1985 Yılında Biten Spor Tesisleri.....	33
TABLO: 6	1986 Yılında Biten Spor Tesisleri.....	34
TABLO: 7	1986 Yılında Biten Spor Tesisleri.....	35
TABLO: 8	1982 ila 1988 yıllarında faal tesislerin mukayesesi.....	36
TABLO: 9	1983-1987 Yıllarındaki Federasyonların Harcamaları.....	37
TABLO: 10	1983'ten 1987'e Antrenör Sayısı.....	38
TABLO: 11	1983'ten 1987'e Hakem Sayısı.....	38
TABLO: 12	1983'ten 1987'e Sporcu Sayısı.....	39
TABLO: 13	1983-1987 Yılları Arasındaki İl Spor Okullarındaki Sporcu ve Eğitici Sayılarının Toplamı.....	40

1.ÖNSÖZ

Tarihi süreç içerisinde insanoğlu sporla her zaman iç içe olmuş zamanın şartlarına uygun düzenlemelerle kitleler bu olguyu benimsemiştir.

Sporun evrenselliği Olimpiyatların düzenlenmesiyle bir kez daha tescil edilmiş, uluslar kendi toplum bünyelerinde sporun temellerini kalıcı bir şekilde oluşturmaya çalışmışlardır.

Ekonomik gelişmişlik insan yaşamında boş zamanların doğmasına ve dolayısıyla sporun da yaygınlaşmasına yol açmıştır.

Ülkemizde sporun tarihçesine fazla girmeden 1983 yılında kurulan I.Özal hükümetinin 1987 yılına kadar olan icraatlarından spora olan yaklaşımları, tesis ve yatırımları incelenmiş yine bu döneme ait sporcu, antrenör, kulüp sayılarındaki artışlar ile ilgili bilgiler verilerek tablolar gösterilmiştir.

Siyasi tarihimizde bir döneme damgasını vuran Turgut ÖZAL'ın ülke sporuna verdiği önem ve desteği gözler önüne sererek, sonraki siyasi hükümetlerin de bu çalışmalardan örnek alması dileğiyle bu araştırma yapılmıştır.

Bu çalışmanın hazırlanmasında her türlü destek ve yönlendirmeleriyle katkıda bulunan değerli tez danışmanım Yrd.Doç.Dr. Nalan ARAS'a yine çalışmanın ortaya çıkmasında emeği geçen İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Başkanı Yrd.Dç.Dr. Faruk YAMANER'e, Fırat Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Başkanı Yrd. Doç. Dr. Mehmet KUTLU'ya, 100.Yıl Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Araştırma Görevlisi Cumali YAVUZ'a teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Beden Eğitimi Öğretmeni

Muzaffer GÜVEN

Malatya 1996

2.GİRİŞ

Milletlerin ilerlemeleri bireylerin refah seviyesine ulaşmalarıyla ya da asgari anlamda bu seviyeye yaklaşmış olmalarıyla ölçülür. Ferdin refahı , bir bakıma beden ve ruh sağlığının ruh sağlığının tam ve devamlı olmasına bağlıdır.

İnsanların yaşamlarını devam ettirmek ve fiziki yönden geliştirmek için beslenme , çalışma, dinlenme gibi faaliyetler yapması lazımdır. Bunların yanında bedenen de hareket içinde bulunmaları gerekir.

İnsanlar çeşitli faktörlerin tesiriyle devamlı bir gelişme ve yapı olarak değişme içindedirler. İlkel devirlerde her yaştaki insanlarla çocuklar bir takım hareketleri tabii olarak ve tabii olaylar karşısında zorunlu olarak yaptıkları bir gerçektir. Uzun süre amaçsız olarak yapıldığı kabul edilen bu hareketlerin sosyal ve kültürel gelişimiyle beraber zamanla şuurlu ve belirli amaçlara uygun , kişilerin beden ve ruh yapılarına , eğitici bir değer ve nitelik kazandırdığı ortaya çıkmıştır. Medeniyetin ilerlemesi sayesinde beden eğitimi ve sporda çeşitli ilim dallarındaki gelişmelerden yararlanarak insanlarda yaşama , mücadele ve başarı kazanma ruhunun gelişmesine hizmet edici metot ve prensipler bütünlüğü haline dönüşmüştür.

Vücut kültürü ile ilgili faaliyetlerin tarih çağlarına rastlayan ilk izlerini hemen hemen bütün uygarlıkların beşiği sayılabilecek olan Asya'nın orta ve ön Asya coğrafi bölümlerine bulmak mümkündür. Ancak bu uygarlıklarda beden eğitimi ile ilgili faaliyetlerin amacı, günümüzdeki amacından birazda olsa farklıdır. Çünkü o çağlarda medeniyet olarak var olmak ve egemenlik kurmanın özellikle fiziki olarak güçlü ve cesur olmaya bağlı olduğu düşüncesinden hareketle bütün çalışmalar bu amaca uygun olarak yapılmaktaydı. Tarihi ve tabii olayların yarattığı güç sebebiyle batıda yaşayan toplumlarda .amaç ve kural değişikliğine uğrayarak beden eğitimi hareketleri benimsemeye başlanmıştır. Beden eğitimi konusunda yarışma üzerine ilk yazılı belgede boğaz köyde ele geçmiştir. Bu belgelerin Eti (Hitit) uygarlığına ait olduğu tahmin edilmektedir.(1)

Avrupa'da antik kültürü olimpiyatları, Roma çağı askeri amaçlı spor okulları ve silahşörlük eğitimi spor olarak 14.y.y. kadar gelişmiştir. Avrupa'nın saniyeleşmesi ve şiiirleşmesiyle doğrudan

doğruya ilişkisi olduğu ve beden eğitiminde bir bütünleşme unsuru kabul edilen spor faaliyetlerinin temeli 16. ve 17. Yüzyılda atılmış olmasına rağmen ancak 19. yy. da geliştiği kabul edilmektedir.

Asrımızda olimpiyat oyunlarının modern şekillerinin , milletler arasında çeşitli sebeplerle önem kazanması 19. yy. İngiltere ve Amerika da spor ve rekreasyon (Boş zamanları değerlendirme) fikrinin gelişimi , insan gücünü geliştirme fikrinin orijini olarak kabul edilir.(2)

Günümüzde spor pek çok ülkede beden eğitiminin bir metodu olarak kullanılmakta ve beden eğitimi faaliyetlerinin büyük bir kısmı spora dönük amaçlara hizmet etmektedir. Böylece bütün dünya milletlerin yaşamına giren bir faaliyet olması açısından spor kavramını açıklamak ve sporun tanımını yapmak gerekir.

“Spor” kelimesi İngilizce’nin yardımıyla dünyaya tanıtılmış olmasına rağmen İngilizce kökenli değildir. Latince “dağıtmak birbirinden ayırmak” anlamına gelen “disportane” veya “deportane” kelimelerinden doğmuştur. İlk zamanlarda İngiltere ‘de (disport) veya (desport) şekliyle rastlanan kelimeler 17. yy. dan itibaren çok kullanılmaya sonuca ilk hecesinin aşılmasıyla şimdiki “spor” şeklini almıştır.

Fransızlarda aynı terimden orta çağlarda eğlenmek ve zevklenmek anlamına gelen “Se Despoter”.”Se deporter” şeklinde faydalanmışlardır. Bu kelime şahinle yapılan avlar ve ayrıca top oyunları içinde kullanılmıştır.

Orta çağlarda latincenin etkisi altında kalan bütün dillerde küçük farklarla dinlenme , eğlenme , neşeli ve hoş vakit geçirme için yapılan her türlü faaliyetleri ifade etmek üzere kullanılan bir tanımdan , zamanla ve tüm dillerde içinde yarışma , kazanma ve üstün başarı elde etme çabası olan her türlü vücut faaliyetlerini belirten ve günümüzün yaygın terimi olan “spor” türemiştir. (1)

Bu görüşler ışığında sporu , insan ruhundaki mücadele ve başarıma azminin tabiat ve sosyal yapı ile karşılıklı ilişki kurmak suretiyle , sistemli ve adil belirli kurallar içinde fizik ,moral,

toplumsal ve karakter kişiliğinin yarışmaya dönüşmesi olarak tanımlanabilir. Yine kişinin beden ve ruh sağlığını sağlayıcı ve bütünüyle yapının dengeli olarak geliştirilmesiyle ilgili olan faaliyetlerin başarıya ve yarışmaya dönüşmüş şekline de “spor” dememiz mümkündür.

Sporda ,hareket ve mücadele esas alınmış bunu içinde gereken spor bilimi ışığında idman ve yarışmalar, (3) olarak da tanımlanabilir.

Spor ,sağlıklı bir yaşamın vazgeçilmez unsurudur. Yine insanlar arasında birlik beraberliği, dostluğu pekiştirici hatta sağlayıcı bir faktör olduğu bir gerçektir.

Bedensel faaliyetlerinin düzenli ve devamlı olarak yapılmasına spor adını veren (4) spor bilimcilerinin yanında, ”belirli kuralları olan şahsın sağlıklı durumunu geliştiren, koruyan, ve yorgunluğa karşı direnci artıran , hareketlerin toplamına spor diyen “ (5) spor adamları da olmuştur. Sporu her ne açıdan alırsak alalım, toplumun benimsediği ortadır. İlk insanlarda günümüze kadar tüm ulusların ve bireylerin ortak bir dili olduğunu görmekteyiz. Renk , dil ve ırk ayrımı gözetmeksizin dört yılda bir yapılan olimpiyatların kardeşlik ve dostluk mesajlarına tüm dünya şahit olmaktadır.

Kişilerin beden ,ruh fikir gelişimlerini sağlayarak, oyun, jimnastik ve sportif çalışmaların tümüyle insanları eğitmek gerekir. (6) Bu eğitim çağlar boyunca yapılmış ve halen yapılmaktadır. Bunu yürüten siyasi iktidarlar, belirli programlar dahilinde toplumun her kesimini sağlıklı kılmak amaçlarını her zaman canlı tutmuştur. Bu çalışmada I. Özal hükümetinin ülke sporuna yapmış olduğu hizmetler belgelenmiştir. Gelişmiş ülkelerin spordaki başarılarına kavuşmak için I. Özal hükümetinin yaptığı çalışmalar irdelenmiştir.

Yavuz Gökmene göre “Özal”ın devrimci bir tavırla başbakanlığa geldiği ve kendisini klasik devlet bürokrasisi içinde bulduğu gerçektir. Buna zamanla uyum sağlamış ve devrimci tavrını yontmuştur. Özellikle hemen giriştiği altyapı yatırımları yanında bir işadamı kafasına sahip olması , Özal`ı devlet konusundaki düşüncelerden çekmiştir. 1985-1989 arası Özal tamamıyla klasik bir adamdı ve özündeki kıvılcımlar olmasaydı, sönüp gidebilirdi de . “(7) Devlet adamlığını bu şekilde izah edenler hiç bir zaman Özal`ın spordaki düşüncelerini eleştirmediler. Spor için yaptıkları halk kesimleri tarafından da alkışlandı.

Özal'ı anlatan eserlerse yaptığı icraatlara uzun uzun yer verildi memur sicil affı, vergi iadesi ve katma değer vergisi uygulanması,döviz borsası, sigara kaçakçılığının önlenmesi tedbirleri ,memur maaşlarının her ayın on beşinde ödenmesi siyasi yasakları ortadan kaldıran anayasa değişikliği ücretlilere uygulanan zorunlu tasarruf kesintileri, yine ücretlilere uygulanan konut yardımı , memurlara uygulanan lojman tazminatı, İstanbul'a ikinci boğaz köprüsü kurulması , otoyolların telefon santralleri , Güneydoğu Anadolu projesi (GAP) il sayılarının artırılması, süper emeklilik spordaki hamleler daha bunlara benzer birçok atılım ve hizmetleri saymışlardır. Bunlar arasında spor hamlelerini özel olarak açmak , spora verilen önemin bir işaretidir. (8)

Bu çalışmanın amacı, Türk siyasi tarihinde önemli hizmetlere damgasını vuran Turgut ÖZAL'ın kurmuş olduğu I. Hükümetin ülke sporuna yapmış olduğu yenilikler, kazandırdığı tesisler ve çıkartmış olduğu kanun ve yönetmeliklerle gelişmiş olan ülkelerin spordaki frekansına kavuşturma gayretlerini ortaya çıkarmaktadır.

1983-1987 Yıllarında I.Özal hükümeti, çalışmalarında, seçim beyanname ve programlarında, spora ayrı bir değer vererek bu doğrultuda faaliyetler yapmıştır.

1980 sonrasında ülke gençliğinin birlik ve beraberlik içerisinde sağlıklı yarınlara kavuşmaları için tüm yurt çapında spor etkinlikleri hükümet olarak desteklenmiş ve başarılı hizmetler yapılmıştır.

Bu çalışma I. Özal Hükümeti (1983-1987) yılları arasındaki spor alanında yapmış olduğu çalışma ve hizmetleriyle sınırlandırılmıştır.

Bu çalışma yapılırken T.B.M.M. Kütüphanesi, Milli Kütüphane, M.E.B. Kütüphanesiyle ANAP Genel Merkezi arşivlerinde “ Kütüphane tarama tekniği” kullanılarak yapılmıştır.

2.1.TÜRKİYE 'DE SPOR

2.1.1.Tarihi Gelişimi

2.1.1.1. Eski Türklerde Spor

Avrupa henüz medeniyetlerden uzak bir yaşantı sürdüğü dönemlerde Orta Asya'da yaşayan Türkler vücut kültürüne ve spora büyük önem vermişlerdir. Tarihte Türklerin beden eğitim ve spor konusundaki verdikleri önemde , savaşçı ve akıncı bir millet olmalarının yanında dini inanışlarının da rolü olmuştur.

Türkler büyük göçten çok önceki inançlarının etkisi altında kalmış , tabiatla kuvvetle tutkun karakteristik özellikleriyle pehlivanlığı asırlar boyunca baştacı yapmış kişilerdir.(9) Savaş eğitimi olarak yapılan (binicilik, atıcılık, güreş , top oyunu) gibi sporlar, halkın daha çok seyredebilmeleri için, Türklerde çok defa müzikle icra edilirdi.(10) Uzun yıllar ana yurtlarının bulunduğu Orta Asya'nın verimli topraklarından tarım faaliyetlerinde bulunan yeraltı, servetlerini değerlendiren, nehir ve göllerinden yararlanan Türkler, öncelikle ve özellikle hakimiyetlerini devam ettirmek, refah içinde bir millet olarak yaşamak için beden eğitimi ve sporu en belirgin bir araç olarak kabul etmişlerdir. Orta Asya'dan çeşitli nedenlerle Türklerin dünyanın muhtelif bölgelerine dağıldıkları örf adet ve gelenekleriyle diğer milletleri ve toplulukları etkileri altına aldıkları bir gerçektir. Eski Türklerin kültürlerine ait bilgiler büyük göçten önce komşu devletler aracılığıyla da başka yerlere yayılmıştır. Ancak çeşitli spor dallarının özellikle top oyunlarında ve oynayış şeklinde bir takım değişiklikler olmuştur.

Avcılık, Göçebelik ve savaşa hazırlık amacıyla uygulanan binicik oyunların en yaygınları bu Orta Asya bozkırlarında olduğu kadar ,Anadolu'nun pek çok yerlerinde türlü değişiklikler içinde oynanan, kaçma, kovalama karakterli gök börü ,kız-börü ve beyge oyunlarıyla bir çeşit atlı hokey oyunu olan çöğen ve bir savaş idmanı olan cirit oyunlarıdır.(1)

Batıda polo olarak bilinen çevgen (çöğen,olup topu çelmek için kullanılan ucu sivri çomak değnek) çevgen(polo) orta çağda Bizans da bilinmekte idi, bu devirde polo, elma büyüklüğünde bir top ve raket şeklindeki sporlarla oynanıyordu. Bu oyun Bizans, Yunan ve Anadolu yoluyla Orta Asya'dan gelmiştir.

Gerçekten de Avrupa milletleri arasında yaygın olan çevgen cukanyon ve polo adıyla ucu kıvrak sporlarla sürülen topun ,karşılıklı kalelerden geçirmek suretiyle sayı kazanma esasına dayanan ve altışar kişilik binici ekipleri arasında oynanan bu "top oyunu,Babür Şah tarafından Hindistan'a götürüldü Hindistan'a yerleşen Portekiz ve İngilizler top oyununu burada oynadığını gördüler.(10)

Türklerin bugünkü futbola benzeyen bir oyunu Orta Asya'da "Tepük" adıyla oynadıklarına ünlü Türk düşünürü Kaşgarlı Mahmut'un "Divan-ı Lügatül Türk" adlı eserinde rastlamaktayız. Türklerin kullandıkları topları ilk zamanlarda oval biçiminde kalıplara dökülen kurşun kitlesini üzerine keçi kılı veya keçe sarmak suretiyle elde etmişler, daha sonra içi hava doldurulmuş yuvarlakça küçük tulumları aynı maksatla kullanmışlardır. Oyun, topu belli kuralları içinde , karşılıklı olarak dikilen kalelerden geçirmek suretiyle sayı kazanmak esasına dayanmaktadır.(1)

Haçlı ordularının Kudüs'te ve Mısır da bulunurken top,çöğen ve cirit oynayan Türkleri görerek bu oyunları götürmeleri muhtemeldir.(10)

Türlere ait olduğu belgelerle sabit olan bu oyunlar batı ülkelerine halkın anlayışına uyanlar kurallara bağlanarak yeni şekillere bürünmüştür. Nitekim Türlere ait top oyunu bugün bütün dünya milletlerinin ilgi gösterdiği “Futbol” haline gelmiştir.

Günümüzde yaygın bir hal alan kış sporlarından olan kayak eski Türlerce bilindiğine ve özellikle avlanmada büyük yardım gördüklerine dair bilgilere rastlanmaktadır. Gerçekte tarihte adların ayaklarına taktıkları kaynaklardan olan ve “Muma-Tuyku” yani tahta ayaklı Türlükler olarak bilinen kabilelerin mevcut olduğu anlatılmaktadır.

Eski Türlüklerin dini geleneklerine uyarak düzenledikleri törenlerde yaptıkları yarışmalar arasında yaya koşuları da görülmektedir. Kırgızların çocukların doğumunda 265 m.lik mesafe üzerinde , kadınlarında katıldığı geleneksel bir koşu yaptıkları bilinmektedir. (1)

Eski Türlüklerde avcılık , göçebelik ve savaş amacının yanında hastalıkların giderilmesi için spora başvurdukları ve hangi spor şeklinin hangi hastalığı iyileştirebileceği hususunda eserler yazmışlardır.

Yazılan bu kitapta adı geçen spor dalları şunlardır. 1. Güreş tutmak. 2. Seğırtmek. 3. Bir ayak seğırtmek 4. Süngü oynamak . 5. Kılıç oynamak 6. At seğırtmek 7. Ok atmak . 8. Amut götürmek . 9. Çelik oynamak. 10. Yayın yürüme . 11. Yelmek

Türk devletlerinden (Karahanlılar,Gaznenliler,Selçuklular,Suriye ata beyleri , Mısır kölemenleri ve Osmanlılar) saraylarında ordularında en iyi sporları daima bulundurur, spor eğitimini ve müsabakası yaparlardı.(1)

2.1.1.2. Osmanlılarda Spor:

Doğudan batıya göç eden Türkler , beraberlerinde ,güreş,binicilik ,atıcılık, top oyunu ve diğerlerini getirmiş batıdaki devletlere karşı kendilerini korumak ve güçlerini kabul ettirmek için beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin devam etmesini sağlamışlardır. Bunu bir sonucu olarak da özellikle ata sporu olarak benimsenen bu spor dallarında teşkilatlanmaya gidilmiştir.

Osmanlı döneminde sporcunun korunarak düzenli aralıklarla yapılacak karşılaşmalara hazırlanmasını sağlayan kalıcı, diğeri ise spor karşılaşmalarının düzenlenmesi işini üstlenen geçici “üç kurumdan” oluşmaktadır. Söz konusu kurumlar şunlardır.

1. Spor tekkesi , spor okulu veya kamp niteliği taşımakta olup , spor branşlarına ve yörelerine göre teşkilatlanmışlardır. Güreş tekkeleri gibi...

2. Spor vakıfları, bu uygulamada bir çeşit esnaf ve sanatkar teşkilatı olan Ahi teşkilatının yönettiği gençlerin birer sportmen olarak yetişmesini ön gören çok sporcu ve çok sporculu merkezler olarak , vakıf gelirleri spora ve özellikle kendi sporcusuna kullanan gönüllü teşkilatlanmadır.

3. Spor faaliyetleri organizatörlüğü , bu uygulama çeşitli tekke ve vakıfların koruduğu ve desteklediği sporcuların belirli branş , alan ve günlerde yarışmasını hedef alan kurumdur. Bu konuda en yaygın örnek güreş yarışmaları ve kırk pınar ve benzeri spor , (ağalık) organizatörlüğü kurumu gösterilebilir. (12)

Osmanlı İmparatorluğu büyük bir ülke olduğu için özellikle savaş amaçlarına uygun olarak sporcu yetiştirmek üzere yüzlerce stadyum vardı . Bu stadyumlara menzil denilirdi ve devamlılıkları vakfiyeler sağlardı.(13)

2.1.2.3. Cumhuriyet Döneminde Spor

1920 yıllarında Yusuf Ziya Öniş , İsviçre'den dönerken beraberinde İsviçre spor teşkilatı nizamnamesini de getirmişti . Ali Sami Yen , Burhan Felek ve Nasuhi Baydar ile birlikte çalışmalar yapan Yusuf Ziya , neticede 20 maddelik bir spor nizamnamesini hazırlanmasında öncü oldu.

Türkiye idman cemiyetleri ittifakı (TİCİ) adı altında , bütün kulüplerin toplanması sağlandı. 31 Temmuz 1922'de ilk toplantı yapılarak bir idare heyeti seçildi. Heyette , Ali Sami Yen Başkanlığa getirilmişti.

Türkiye'de idman cemiyetleri ittifakı fiili görevine 1923 yılında başladı ve federasyonları teşkil etti . İlk teşkil edilen federasyonlar atletizm, Futbol ve güreştir. (14)

Devlet spora el koymasıyla 1936 yılında “ Türk spor kurumu “ kurulur. 1936-1938 yılları arasında 31 tesis yapılmıştır. (15)

Beden Terbiyesi ve Spor teşkilatı 1938 yılında 3530 sayılı kanuna , Türk Spor kurumu yerine kurulmuştur. Genel Müdürlük Başbakanlığa bağlı iken 25.05.1942 tarih ve 4235 sayılı kanunla Milli Eğitim Bakanlığı 6 Mayıs 1960 Tarih ve 7474 sayılı kanunla tekrar Başbakanlığa bağlanmıştır. Ancak 3.11.1969 tarihinde (Gençlik ve Spor Bakanlığının kurulması üzerine 6 Şubat 1970 tarih ve 3/707 sayılı Cumhurbaşkanlığı tezkeresiyle adı geçen bakanlığa bağlanmıştır.

Cumhuriyet döneminde spora hizmet eden kuruluşların sayıları artmıştır. Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi , Türk Spor vakfı, Amatör Spor Kulüpleri konfederasyonu ve Spor Kulüpleri bunlardan bazılarıdır.(16)

2.2. SPORUN ANAYASA, KANUN VE YÖNETMELİKLERDEKİ YERİ

2.2.1 Anayasalarda Spor

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan günümüze kadar, 1924,1961 ve 1982 yıllarında olmak üzere üç anayasa yapılmıştır. 1924 ve 1961 yıllarındaki anayasalarda sporla ilgili herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Sporla ilgili maddeler ilk defa 1982 Anayasasında yer almıştır.

1982 Anayasası 58. ve 59. maddelerinde gençlik ve sporla ilgili iki hüküm taşımaktadır. Gençliğin korunması başlıklı ilk hüküm ,devleti "Gençlere alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri almakla" görevlendirmiştir. Sporun geliştirilmesi başlıklı ikinci hükümde ise devlete: "her yaştaki Türk vatandaşının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirler almak ve sporun kitlelere yayılmasını teşvik etmek ve başarılı sporcuyu korumak" yükümlülükleri verilmiştir. (17)

202 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Milli Eğitim Bakanlığı ile Gençlik ve Spor Bakanlıkları birleştirilmiş, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı adını almıştır.179 ve 208 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Gençlik Hizmet ve Faaliyetleri, bu bakanlık bünyesinde faaliyet göstermektedir.

21.05.1986 tarih ve 3289 sayılı Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğünün teşkilat ve görevleri hakkında kanunun geçici 6. maddesi ile yukarıda belirtilen bakanlık bünyesinde Genel Müdürlük ile Daire Başkanlığı birleştirilerek Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

02 Mart 1989 gün ve 20096 sayılı Resmi Gazetenin mükerrer sayısında yayınlanan 356 sayılı KHK ile Beden Terbiyesi ve Spor Bakanlığının adı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığının adı da Milli Eğitim Bakanlığı olarak değiştirilerek bu bakanlık

bünyesinde faaliyetini sürdüren Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü kaldırılmış, be Genel Müdürlüğün görevleri Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ne devredilmiştir. Bu görevleri yürütmek üzere Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü bünyesinde Gençlik Hizmetleri Daire Başkanlığı adı ile bir Daire Başkanlığı kurulmuştur.⁽¹⁸⁾

2.2.2. Hükümet Programlarında Spor

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk resmi spor teşkilatı olan T.İ.C.İ. (Türkiye İdman Cemiyeti İttifakı)'nın kurulduğu 1922 yılında mevcut İnönü Hükümetleri bu teşkilata karar alma ve uygulama yetkisi vermişlerdir. 1924 tarihli ve 170 sayılı İcra Vekili Heyeti kararıyla TİCİ'yi Menfai-i Hadim "Cemiyetlerden kabul ederek, Paris Olimpiyatları'nda Türkiye'yi temsil etme yetkisiyle mali yardımlarda bulunmuştur. Bu girişimlerden sonra spora yaklaşım ilk defa 1937 yılından sonra hükümet programlarına girmiştir.

2.2.3. 1923-1937 Döneminde Spor

TİCİ'nin kongreleri incelendiğinde 1925 İkinci Umumi Kongrede sporun gelişmesinde belediyeler, okullar ve aile velilerinin buna ilgi göstermeleri gerektiği üzerinde durmuş, (19) 1926'daki kongrede yine sporların uluslararası başarıların bütün millet başarısı olarak kabul edileceğini savunmuştur. Hükümet de bu kongrede "spor faaliyetlerinin federasyon şeklinde teşekkülünü ve bir program dahilinde seyretmesi gereğini" işaret ederek, bu konuda T İ C İ'ye tavsiyelerde bulunmuştur. (20)

2.2.4. 1937 Sonrası Dönemde Spor

Celal Bayar Hükümeti (1937 - 1939)

Celal Bayar Hükümeti programında spor, milli kültürün bir cüz-i ve milli kültür ordusunun teşkilinde önemli bir vasıta olarak kabul edilerek, Türk vatandaşlarının "fikir ve düşünce itibariyle kuvvetli, vücut itibariyle kuvvetli ve sıhhatli, seciyeli, gürbüz insan olarak yetiştirilmesi" istenmektedir. Bu nedenle ,spor işleri belediyelere diğer bazı görevlerle birlikte verilmektedir. Ayrıca programda hedefe ulaşmak için "sporun bir merkeze bağlanması ve muhtelif spor teşekkül

ve hareketlerinin merkezde oluşturulan teşkilat vasıtası ile sevk ve idare edilmesi" de kabul edilmektedir.(21)

Recep Peker Hükümeti (07.08.1946 - 09.09.1947)

Programda "sporun yaygınlaştırılması için her konuda gerek duyulan öğretici kadronun, eğitim kurumu aracılığı ile yetiştirilip spora kazandırılması ve spor tesislerinin bu eğiticiler vasıtası ile işletilmesi" kararlaştırılmakta ve bu hedeflere ulaşmak için hükümet; "okullara ve kulüplere öğretici kadroyu yetiştirecek olan Beden Terbiye Enstitüsünün açılması" teklifini önemli bir çözüm yolu olarak görmektedir.

Kapalı ve açık Beden Terbiyesi ve spor sahalarının kurulması için çalışmalar yapılacağı belirtilmiştir.(21)

İkinci Dönem İnönü Hükümetleri (20.11.1961 - 20.02.1965)

BTGM teşkilatının bir program dahilinde işletileceği üzerinde durulmakta, vatandaşın çalışma gücünü arttırarak, boş zamanlarını değerlendirmek için, okul eğitimi dışında ve yanında halk eğitimi çalışmalarına önem verileceği, Programlarında belirtilmektedir. Spor tesislerinin ülkenin dört bir yanında yaygınlaştırılacağı ifadelerine yer verilmiştir.(21)

Ürgüplü Hükümeti (20.02.1965 - 27.10.1965)

Mevcut spor yasa ve mevzuatlarının ihtiyaca cevap vermediğine işaret edilmiş ve amatör sporu destekleyici okul içi ve okul dışı spor faaliyetlerinin daha da yaygınlaştırılmasına karar verilmiştir. Kitle sporunun geliştirileceği ve kaliteli sporcu yetiştirileceği ifade edilerek spora verilen önem belirtilmiştir.(21)

Demirel Hükümetleri

Herkes için spor anlayışının gereği olarak ,herkesin spora olan ilgisini çekmek amacıyla tesislerin yapılmasına hız verilmiştir. Amatör sporun kitlelere yayılması amaçlanmıştır. Yine Gençlik ve Spor Bakanlığı kurularak B T G M teşkilatları da bu bakanlığa bağlanmıştır. Boş zamanların sporla değerlendirilmesi için , mevcut spor tesislerinin tam kapasite çalıştırılmaya

çalışacağı, amatör sporu destekleyici ve özendirici ,profesyonel sporu yönlendirici düzenlemeler yapılacağı, bu maksatla yeni kanunlar çıkarılacağı görüşleri yer almıştır.(21)

İkinci Erim Hükümeti (11.12.1971 - 22.05.1972)

Gençlere, sporun geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için fırsat eşitliği sağlanarak çalışma ve dinlenme imkanları verilmesi kararları alınmıştır.(21)

Melen Hükümeti (22.05.1972 - 15.04.1973)

Programda milli spor dallarımızın öncelikle geliştirilmesine ağırlık verilmesine, uzman spor adamlarının yetiştirilmesine hız verilmesi gibi konular yer almaktadır. (21)

Irmak Hükümeti (17.11.1974 - 31.03.1975)

Sporun milli birlik ve bütünlüğü güçlendirmede önemli bir işlevi olduğu bilinmekte ve beden eğitimi ve sporun desteklenmesi ön görülmektedir. "Gençlik ve Spor Akademilerinin kurulması sağlanacaktır" ibaresine yer verilmektedir. (21)

Ecevit Hükümetleri

Seyir sporlarından ziyade kitle ve amatör sporların üzerinde durulmaktadır. Okul sporlarına ağırlık verileceği, gençlik spor, izcilik, beden eğitimi konularının geliştirileceği ön görülmektedir.(21)

Ulus Hükümeti (20.09.1980 - 13.12.1983)

Toplu spor faaliyetlerinin yurt şartlarında dengeli bir şekilde yayılıp geliştirilmesini sağlamak için, semt spor tesislerinin yapımına önem verilmesi ön görülmüştür.(21)

3. MATERYAL VE METOT

3.1. Materyal

I.Özal hükümetiyle spor icraatlarıyla ilgili dokümanlar ,milli kütüphane, Y.Ö.K kütüphanesi, Anavatan partisi genel merkezi,basın ve halkla ilişkiler daire başkanlığı arşivleri , Milli Eğitim Bakanlığı kütüphanesi, TBMM kütüphanesi , Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü tesisler daire başkanlığı , Hükümet programları ve yetkili spor adamlarıyla yapılan mülakatlar oluşturmaktadır.

3.2.Metot

Materyal bölümünde anlatılan ilgili tüm bilgiler “ Kütüphane taraması” tekniğiyle ,yetkili spor adamlarıyla yüz yüze görüşme ile resmi doküman incelenmesi, yazılı basın taraması yöntemiyle,konuyla ilgili bilgiler toplanmıştır. Çalışmayla ilgili olarak T.C. Anayasası ,17 yayımlanmış kitap, 4 dergi,5 gazete, doktora tezleriyle ve 4 spor adamıyla mülakat yapılmıştır. Resmi mercilere konunun amaç ve programı hakkında bilgi verilerek belge ve döküman istenmiştir..

Özal'ın fikirlerinin icraatlarına yansımaları noktasında ise , “Fikirden Esere” metodu kullanılmıştır.

4. BULGULAR

4.1.Turgut Özal'ın Hayatı (1927 -1993)

1927 yılında bankacı Mehmet bey ile İlk mektep muallimi Hafize hanımın İlk çocuğu olarak Malatya'da dünyaya geldi. Çocukluğu Malatya'da ve Osmanlı devletini kurulduğu söğütte geçti, ilk okulu söğütte başladı Silifke de bitirdi.

Memur bir aile çocuğu olduğundan yurdun çeşitli yerlerine tayin edildiler bu sebeple orta okulu Mardin'de tamamladı.

Kaza sonucu kırılan kolun zayıflığı orta okulu bitirdikten sonra askeri okula gitmek istemesiyle anlaşılır. Askeri okula alınmayınca subay ve pilotluk hayali biten Turgut Özal, bir süre bugün Anadolu'da Osmanlı devletinin Zarafet ve ihtişamını sergileyen II.Abdülhamit Han'ın yaptırdığı bu tarihi liselerden biri olan Konya Lisesinde leylî olarak okur. Ailesinin Kayseri'ye tayin edilmesi sonucu Kayseri Lisesine tayin edilir. Bir ara Malatya Lisesinde devam eder. İlk gençlik bulanımı ve arkadaş çevresi onun başarısını engeller tahsil hayatı zor duruma düşme meylindedir. Annesi Hafize hanım duruma razı olmaz Malatya'dan Kayseri'ye alır götürür . Kayseri Lisesine tekrar kayıt ettirir. Lise tahsilinin uzunca bir bölümünü burada okur. Bitirme imtihanlarını başarıyla tamamlayarak mezun olur.

Bu duruma en fazla sevinen Hafize hanımdır. Emeğinin boşa gitmediğine son derece sevinir. Zira bu zamanda Konya , Niğde, Aksaray,Kayseri,Malatya,Elazığ,Sivas,Tokat Lisesi gibi liselerden mezun olmak Üniversite bitirmek kadar zordur. Ayrıca Lise mezunu çok kıymetlidir.

Kayseri lisesi mezunu olan Turgut Özal İstanbul teknik üniversitesi imtihanlarına katılır. Bu imtihanlar sonucunda birincilikle İstanbul Teknik Üniversitesi Elektrik Fakültesine kayıt olur. Teknik Üniversitede talebe derneği faaliyetlerine katılarak memleket meselelerini yakından tanıma fırsatı bulur. Turgut Özal günümüzün renkli siyasi simalarından Prof. Dr. Necmettin Erbakan ve

Süleyman Demirel ile dostluk ve arkadaşlık kurmuştur. 1950 yılında Teknik Üniversiteden Elektrik Yüksek Mühendisi olarak mezun oldu . Ankara'da elektrik etüt idaresinde memuriyet hayatına başladı bir süre burada çalıştı. Bu arada bir Eczacı hanımla evlendi mutlu olmayınca evlilik sona erdi. Bundan sonra ABD'ye tahsil için gitti ekonomi uzmanı olarak döndü daha sonra Elektrik etüt idaresi memuru olan Semra Yengirmen'le evlendi . 1953 yılında varlığının müsebbibi olan babası Mehmet Sıddık Beyi kaybetti. Semra hanımla olan evliğinden Zeynep,Ahmet ve Efe adında üç çocuğu oldu.

1960 yılına kadar elektrik etüt idaresinde çalıştı. Bu yıllarda yapılan tüm baraj projelerine imza attı. 1960 yılında lisans üstü çalışma sebebi ile geciken vatani görevine başladı. Yedek subay olarak Genel Kurmay başkanlığında görevli iken şimdiki Cumhurbaşkanımız Süleyman Demirel ile dostluluğunu ilerletti. Askerliğini müteakip önemli devlet görevlerinde bulundu bu arada Orta Doğu Teknik Üniversitesinde Öğretim görevlisi olarak ders verdi. Genel Kurmayda asker arkadaşı olan Süleyman Demirel Adalet Partisi Genel Başkanı olarak 1965 yılında yapılan genel seçimler sonunda Başbakan olunca asker arkadaşı ekonomi uzmanı Turgut Özal'ı kendine müsteşar yaptı . Süleyman Demirel'in 1971 yılına kadar yaptığı başarılı faaliyetler ve devlet hizmetinde katkısı olan Turgut Özal , 12 Mart muhtırası ile Süleyman Demirel başkanlıktan uzaklaştırılınca görevlerini bırakarak Dünya Bankasında çalışmaya başladı.

1979 yılında yapılan kısmi senato seçimleri ve milletvekilliği ara seçimi sonucunda Süleyman Demirel azınlık hükümeti kurunca Başbakanlık müsteşarlığı ve devlet planlama teşkilatı müsteşar vekilliliğine Özal'ı getirdi. Türk Ekonomi tarihinde Ekonomiyi düzlüğe çıkarma hareketi olarak bilinen 24 Ocak kararlarının hazırlayıcısı olan Turgut Özal 12 Eylül 1980 tarihine kadar bu görevde çalıştı. 12 Eylül' den sonra kurulan askeri yönetimin tayin ettiği Bülend Ulusu hükümetinde

ekonomiden sorumlu devlet bakanı ve başbakan yardımcısı oldu. 22 ay görevde kaldı. Görevde kaldığı süre içinde enflasyon ve pahalılık yaptığı mücadele de başarılı oldu. Daha sonra istifa ederek görevinden ayrıldı. 20 Mayıs 1983 tarihinde Anavatan (Anap) Partisini kurdu. 6 Kasım 1983 Seçimlerinde 400 sandalyesi bulunan TBMM 'ne 211 üyelik kazanarak girince Turgut Özal bundan sonra 17 Nisan 1993 tarihine kadar siyasi hayatımızda yerini aldı .

1984 yılından itibaren siyasi ve ekonomik hayatta onun yaptığı yenilikleri görülür. Başbakanlığının sona erdiği 31 Ekim 1989 tarihine kadar yaptığı icraatları arasında ; Memurlardan kesilen MEYAK kesintilerinin zamlı olarak geri ödenmesi, memur sicil affı vergi iadesi ve katma değer vergisi uygulaması ,döviz karaborsası ve sigara kaçakçılığının önlenmesi tedbirleri ,memur maaşlarının her ayın 15'de ödenmesi ,Siyasi yasakları ortadan kaldıran Anayasa değişikliği , ücretlilere uygulanan zorunlu tasarruf kesintileri , yine ücretlilere uygulanan konut yardımı , memurlara uygulanan lojman tazminatı, İstanbul'a ikinci Boğaz köprüsü (Fatih Sultan Mehmet) kurulması oto yollar, telefon santralleri,Güney Doğu Anadolu projesi(GAP) , il sayısının artırılması,ilçe sayılarının artırılması, süper emeklilik. sözleşmeli personel uygulaması ,Spor hamlesi ,Afgan mültecileri ,Peşmergeler ve Bulgar zulmü neticesi zorunlu olarak göç eden soydaşların iskani meselesi gibi iç ve dış politikada son derece nazik konulardaki tavrı ile dikkati çekmiştir.

1960 yılında milletin sevgisine mahzar olmalarına rağmen ihtilalle devrilen ve 1961 yılı Eylül ayında idam edilen Adnan Menderes , Fatih Rüştü Zorlu ve Hasan Polatkan' ın naaşlarının bir Anıt mezar yapılarak İmarlı' dan İstanbul Topkapıya nakilini gerçekleştirdi.

1987 yılında erken seçimlerde 292 milletvekili kazanarak TBMM’de siyasi gücünü artırdı. Küçük kardeşi Yusuf Bozkurt Özal önce Malatya milletvekili sonra devlet bakanı olunca;daha önce içişleri bakanlığı yapan bacanağı Ali Tanrıyar ve Bakanlık yapan yakını Hüsnü Doğan’a karşı siyasi tepkiler gördü. Bu arada yoğun çalışma temposu kalbinden rahatsızlanmasına sebep oldu. ABD’de baypas ameliyatı oldu.

1988 yılı ramazan ayında kendisini dünyaya getiren validesi Hafize Özal’ı kaybetti. Bakanlar kurulu kararıyla Hafize Özal’ı defni kapalı olan Fatih Camii’nin Mezarlığına vasiyeti gereği defnettirdi.

1988 haziran ayında Kartal Demirağ adlı saldırgan tarafından Anap kongresinde bir suikast girişimine uğradı. Suikastı parmağından yararlanarak atlattı.

1989 Yılında yapılan mahalli seçimlerde Malatya hariç tüm şehirlerde Belediye başkanlığı seçimlerini kaybetti. Daha sonra Hükümette değişiklik yaptı. 1989 yılında Kamu sektöründe çalışan işçilere ve 1989 Temmuzunda devlet memurlarının aylığına verdiği %140 oranındaki ücret artışı ile dar gelirlilere yaptığı iyileştirme son 25 yılın en rahatlatıcı iyileştirmesi olarak takdir topladı. 1989 ekim ayında Cumhurbaşkanlığı seçimlerine aday gösterildi. SHP ve DYP’nin protesto ederek katılmadığı seçimlere üçüncü tur sonunda 263 oyla 31 Ekim 1989 günü T.C. ‘nin 8. Cumhurbaşkanı oldu.

Bu sırada TBMM başkanı Yıldırım Akbulut’u Başbakan olarak yerine atadı.

1990 yılında ortaya çıkan Kuveyt meselesinde müttefikleri destekleyerek önemli rol oynadı. Kuveyt Emiri Şeyh Cabir El Ahmet El Sabah 'ı ülkesini başına dönmesine çok çaba sarf etti.

1991 Yılı erken genel seçimlerinde Anap iktidarı kaybetti. Son 30 yıldır siyasi hayatınızın bir parçası olan Süleyman Demirel eski müsteşarı ve o günün Cumhurbaşkanı Turgut Özal'dan Hükümeti kurma görevini aldı. SHP ile koalisyon kurdu . Zaman zaman siyasi polemik ve tartışmaları görünen bir Cumhurbaşkanı-Başbakan havasıyla ülke yönetilirken, Cumhurbaşkanı Orta Asya Türki Cumhuriyetlere bir geziye çıktı. Oldukça yoğun ve yorucu bir geziden sonra yurda döndü. Bu gezi sonunda yurda dönerken gazetecilere yaptığı sohbette yalan haber ve haksız eleştirilere karşı üzüntülerini dile getirdi. Bu gezi sonunda kendisini hava alanında karşılayan Başbakan Süleyman Demirel ile kucaklaşması herkesi duygulandırdı. Daha sonra gezi dönüşü Başbakanla iç ve dış meseleleri ele aldılar. Başbakan Ege Bölgesinde yurt gezisine çıktı ve Aydın'da Adnan Menderes Üniversitesi açılışı için konuşma yaparken Cumhurbaşkanı Ankara'da Çankaya köşkünde Sabah sporu sırasında rahatsızlandığı haberi kendisine iletildi. Başbakan Seyahatini yarıda keserek Ankara'ya döndü o gün sabah rahatsızlanan Cumhurbaşkanıya yapılan tüm müdahaleler sonuç vermedi. Aynı gün 14:00 civarında vefat etti.

Gerek Başbakanlığı gerekse Cumhurbaşkanlığı sırasında yaptığı her hareketle günün adamı olmaya ve birinci sırada konuşulan kimse konumunu korumayı başarsan 8. Cumhurbaşkanı Turgut Özal son 14 yıllık siyasi hayata adını yazdırmıştır. Bir gün otomobille hız duvarını aşarken görünen Turgut Özal, bir başka gün dozer üzerinde operatör gibi iş makinesi kullanırken görülmüştür. Onun

şortla askeri kıta denetlediğini, köy düğününde halay çektiği, şarkı söylediği, tarihi fıkraları ve siyasi fıkraları anlatışını evlat ve torunlarıyla ailesine olan düşkünlüğü bilinmektedir. Kızgınlığıyla sevincini anında belli eden bir yapıya sahip olması bağışlayıcı, kin tutmamasıyla da tanınmış bir devlet adamı olarak tanınan Turgut Özal, halkı ikna etme yönüyle Cumhuriyet tarihinin yetiştirdiği en önde gelen hatiplerinden biri olarak tanınmıştır.(8)

4.2. I.ÖZAL HÜKÜMETİ DÖNEMİ (1983-1987)

4.2.1. Anavatan Partisi Seçim Beyannamesinde Spor (6 Kasım 1983)

6 Kasım 1983 Seçimleri öncesinde Anavatan Partisi seçim beyannamesinde spor, şu şekilde yer almıştır.

- Disiplinli, zorluklara dayanıklı, kötü alışkanlıklardan arınmış, sağlıklı bir toplumun oluşmasında spor faaliyetleri önemli bir unsurdur.

Sporun geliştirilmesi için alınacak tedbirler şunlardır:

- Her mevsimde spora elverişli kapalı salonlar başta olmak üzere, spor tesisleri süratle tamamlanacak ve yaygınlaştırılacaktır.

- Kitle sporuna önem verilecek, toplumun her kesiminden insanların spor yapmalarına imkan sağlamak için gerekli şartlar hazırlanacaktır.

- Dünya, Olimpiyat ve Avrupa Şampiyonu olan sporculara yapılan teşviklerin kapsamı genişletilecektir.

- Üniversitelerin beden eğitimi ve spor bölümünden mezun olanların beden eğitimi öğretmeni olarak görevlendirilmeleri sağlanacaktır.

- Her alanda antrenör yetiştirilmesine önem verilecektir.

- Uzun süreden beri arzu ettiğimiz ve milletçe alıştığımız başarılarımızı göremediğimiz Türk güreşi için özel tedbirler alınacak, bu konuda hiçbir fedakârlıktan kaçınılmayacaktır.

- Şehir imar planlarının hazırlanışında spor alanlarına, yeşil alanlara ağırlık verilecek, mevcut planlarda bu maksatla ayrılmış yerlerden süratle faydalanılması için gerekli harcamalar yapılacaktır.

- Spor malzemeleri imalatı teşvik edilecek, sporcularımızın dünya standartlarına uygun malzemelerle yarışmalara katılmaları sağlanacaktır. Yurtiçinde üretilmeyen veya üretimi ekonomik olmayan spor malzemelerinin ithali kolaylaştırılacaktır.(22)

İfadeleri bu seçim beyannamesinde yer almaktadır. Daha sonra seçimlerde iktidara gelen ve I. Özal Hükümetini 13 Aralık 1983 yılında kuran parti, hükümet programında ise spora aşağıdaki gibi yer vermiştir.

4.2.2. I.Özal Hükümetinde Sporun Yeri (13 Aralık 1983)

I. Özal hükümeti kurucusu ve başbakan Turgut Özal T.B.M.M. Genel kurulunda hükümet programını sunarken sporu şu şekilde zikretmiştir.

"Disiplinli, zorluklara dayanıklı, kötü alışkanlıklardan arınmış, sağlıklı bir toplumun teşekkülünde spor faaliyetleri önemli bir unsurdur.

Sporun geliştirilmesi için alınacak tedbirler şunlardır:

- Kitle sporuna önem verilecek ve bunun için gerekli şartlar hazırlanacaktır.
- Uzun süreden beri arzu ettiğimiz ve milletçe alıştığımız başarılarını göremediğimiz Türk güreşi için özel tedbirler alınacak, bu konuda hiçbir fedakârlıktan kaçınılmayacaktır.
- Üniversitelerin beden eğitimi ve spor bölümünden mezun olanların beden eğitimi öğretmeni olarak görev yapmaları sağlanacak ve her alanda antrenör yetiştirilmesine önem verilecektir.
- Şehir imar planlarının hazırlanışında spor alanlarına, yeşil alanlara ağırlık verilecek, mevcut planlarda bu maksatla tahsis edilmiş yerlerden süratle faydalanılması için gerekli çalışmalar yapılacak ve uygulanacaktır.
- Spor malzemeleri imalatı teşvik edilecek, yurtiçinde imal edilmeyen veya üretimi ekonomik olmayan spor malzemelerinin ithali kolaylaştırılacak ve muafiyet imkanları sağlanacaktır."

Şeklinde ifade edilmiş bu şekilde kayıtlara geçmiştir.

4.2.3. 1983 - 1987 Döneminde Spor Faaliyetlerinde Ağırlık Verilen Hususlar:

- Sosyo-ekonomik ve kültürel gelişmeye paralel yerleşim merkezlerinin spor önceliklerinin tespiti.

- Kalkınmada öncelikli yöreler ve kırsal yerleşim merkezlerine spor tesisi yapımına önem verilmesi

- Semtlerde ve köylerde düşük maliyetli spor tesislerinin yapımı.

- Mahalli idarelere ve Üniversitelere tesis yapımı konusunda mali katkı sağlanması.

- Spor tesislerinin tam kapasite ile kurulması ve işletilmesi .

- Mevcut spor tesisine ilaveten yeni yapılan, yapılmakta ve yapılacak olan spor tesisleri ile ülkemizin içinde bulunduğu işgücü hacmine yeni imkanlar sağlanmaktadır. Fonlardan sağlanan kaynaklar ile konsolide Bütçeden tahsis edilen ödeneklerin artması nedeniyle ülkenin her tarafına spor tesisleri götürülme imkanı yaratılmıştır.

- Çim sahaların 1983 yılında 48 olan mevcudu 105'e çıkarılırken Yedek çim parkı 2'den 16'ya yükselmiş mevcut spor sahası 205'den 297'ye çıkarılmıştır.(23)

- Çağdaş tesis ve sporcuyu koruyan , kollayan yeni spor politikaları oluşmuştur.

- Dünya standartlarındaki solan kamp ve eğitim merkezleri Türk sporunun Sporcunun Hizmetine sunuldu.

- Ekonomik fakat çok modern ve çok amaçlı sahalar yurdun her köşesine yaygınlaştırıldı.

- Türk gençleri kahve köşelerinden semt sahalarına çekildi.

- Geleneksel sporlarımıza büyük önem verildi.(24)

4.2.4. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Spor (1985-1989)

I.. Özal hükümeti döneminde getirilen ve uygulanan spordaki ilkeler ve önlemler, önceki kalkınma planına göre farklı bir öneme haizdir.

Belli sayıda işçi istihdam eden kamu ve özel sektör kuruluşlarının sporcu istihdam etmeleri zorunlu kılınmış , sporun yaygınlaştırılması amaç edinilmiştir. Özel idareler ve belediyelerle işbirliği yapılarak semt ve köylere spor tesislerinin yapılması, spor tesisleri yapan özel sektörün teşvik edilmesi, şehir imar planlarında spor sahalarına ağırlık verilmesiyle yurt içinde yapılması mümkün

olmayan veya mali külfeti fazla olan spor malzemelerinin ithali için muafiyet imkanları sağlanması gibi bu ilkeler 5 yıllık kalkınma planında genel ilke ve tedbirler bölümünde yer almıştır. (25)

4.2.5. 3289 Sayılı Beden Terbiyesi Görev ve Teşkilatları Hakkında Kanun

Sporun ülkemizin en ücra noktasına kadar yayılması ve yaygınlaşması bu teşkilatın sayesinde gerçekleşmiştir.(26)

3289 sayılı beden terbiyesi kanunun amacı Milli eğitim gençlik ve spor bakanlığının bağlı merkezde katma bütçeli ve tünel kişiliğe sahip , Beden terbiyesi ve spor genel Müdürlüğünün , Taşrada ise özel bütçeli beden terbiyesi ve spor il,ilçe Müdürlüklerinin kurulmasına teşkilat , görev ve yetkilerine ait esas ve usulleri düzenlenmektedir.

Bu çıkarılan kanun , beden terbiyesi ve spor genel müdürlüğünün görevlerini ve teşkilat yapısını ortaya koymaktadır.

Bu kanunla beden terbiyesi Genel Müdürlüğüne verilen önemli görevlerden bazıları şunlardır.

1. Milli Eğitim gençlik ve spor Bakanlığına bağlı bütün öğrenim kurumlarının , yurt içi ve yurt dışı spor faaliyetleri programlamak, Beden eğitimi ve faaliyetlerin esaslarını tayin etmek , yürütmek , bu faaliyetlere ait araç , gereç ve benzeri ihtiyaçları sağlamak.

2. Sporcu ve spor kulüplerinin tescil,vize , aktarma işlemleri yapmak

3. spor federasyonları ve spor dallarını belirlemek için gerekli usul esasları tespit etmek.

4. Beden eğitimi ve spor faaliyetleri için gerekli olsun saha ve spor tesislerini yaptırmak ve bu tesisleri vatandaşların istifadesine sunmak.

5. Gençliğin serbest zamanları değerlendirmesi hususunda diğer kuruluşlara işbirliği yapmak

6. Başarılı ve sporcu çalıştırıcılarına yardım yapmak ve ödüllendirmek.(27)

4.2.6. SPORDA REFORM MAHİYETİNDEKİ KANUNİ DÜZENLEMELER

4.2.6.1. Akaryakıt Tüketim Fonu

Bu fon 3074 sayılı akaryakıt tüketim vergisi kanuna göre maliye Bakanlığına bağlı olarak kurulmuştur. Fon gelirleri , petrol ürünleri satışı ve ithalatından elde edilen %2 'lik paylarında meydana gelmektedir. Bu gelirlerin büyük bir kısmı kuruluşları tarafından alt yapı hizmetleri için kullanılmaktadır. Bir bölümü de Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü (%0,4) ve Türk sporunu teşvik fonuna (%0,2) aktarılmaktadır. Bu oranların maliye gümrük bakanlığı tarafından tespit edilerek yürütülmesi bakımından , gelir ve gidere sahip olma irtibatıyla Akaryakıt tüketim fonu, merkezi idarenin denetim ve gözetimi altında tutulmaktadır.(28)

4.2.6.2. Bazı Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

I. Özal hükümeti döneminde çıkarılan bu kanunla spora hizmet eden kuruluşların vergi nisaplarına olaylıklar sağlanmıştır. Tiyatro sanatçılarına, profesyonel sporculara ve gemi adamlarına ödenen ücretlerin daha düşük ve tek oran üzerinden vergilendirilmeleri öngörölmüş spor tesislerinin yapımı ve kurulmuş olanlarının faaliyetlerini sürdürebilmeleri için bunlara yapılacak her türlü aynı ve nakdi bağışlar ve yardımlar ile bilimsel araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde bulunan kuruluşlara yapılacak bağış ve yardımların tamamının vergi matrahından düşülmesine imkan verilmiştir.

Ayrıca bu tesisleri işletenlerin kazançlarının kalkınmada öncelikli yörelerde 10 yıl diğer bölgelerde 5 yıl süreyle vergiden muaf tutulması ön görölmüştür.

Yine bu kanunlarla sadece idman ve spor faaliyetlerinde bulunacak anonim şirketler, kurumlar vergiden muaf tutulmuştur. Ayrıca, bu şirketlere Beden Terbiyesine dahil derneklerce sermaye olarak konulacak veya devir olunacak gayri menkullerle ilgili devir ve istiap işlemleri de harçtan müstesna tutulmuştur. (29)

4.2.6.3 Ödül Yönetmeliği

Bu yönetmelik 3289 sayılı Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri hakkındaki Kanununun 2. maddesinin (n) fıkrası ile 10 uncu maddesine dayanılarak Merkez Danışma Kurulunca hazırlanmıştır.

Sporcuların elde ettikleri başarılarla göre çeşitli ev eşyalarıyla, aynı ve nakdi yardımı öngören yönetmelik I. Özal hükümeti döneminde çıkarılmış ve başarıyla uygulanmıştır. Uluslararası yarışmalarda sporcularımızı motivasyon etmek ve maddi açıdan desteklemek üzere uygulanan yönetmelik gereği konut da verilmiştir.

4.2.6.4. Türk Sporunu Teşvik Fonu Yönetmeliği

Amatör sporun teşviki ve geliştirilmesiyle, amatör sporcular yetiştirmek ve spor saha ve tesislerinin yapımına katkıda bulunmak üzere "Türk Sporunu Teşvik Fonunun kullanılmasına ilişkin yönetmelik I. Özal Hükümeti döneminde çıkarılmıştır. Söz konusu fonun gelir kaynakları , spor toto gelirlerinden ayrılan %1 pay ile akaryakıt Tüketim fonundan ayrılan %2 lik paydan oluşmaktadır.

Türk sporunu teşvik Fonunun gelirleri , köy ve semt spor tesis ve alanlarının yapımını teşvik içi mahalli idareler ve diğer kuruluşların çalışma ve hizmetlerine katkıda bulunmak, başarılı sporcuları ödüllendirmek eğitim maksadıyla yurt dışına antrenör göndermek yada getirmek , spor eğitim ve kamp merkezleri modernleştirmek içi sarf edilmektedir.(31)

4.2.6.5. Geliştirme Ve Destekleme Fonu

1984 yılında kurulan bu fon , spor tesislerinin yapımını hızlandırmak amacıyla önemli miktarlarda mali kaynaklar sağlamıştır. Gençlik ve spor Genel Müdürlüğüne bütçe dışından gelir getiren fonlardan birisidir.

4.2.6.6. Federasyonlar Fonu

1986 tarih ve 3289 sayılı kanunun 15. Maddesine göre çıkartılan Federasyonlar fonu yönetmeliğinin amacı , fonun yönetimi , işleyişi , kaynakların kullanılması , denetimi ile harcamalarda uygulanacak usul ve esasları düzenlemektir.

Federasyonlara ait fonların gelir kaynakları şunlardır.

- Müsabaka ve gösterilerden hasılat dağıtım yönetmeliğine göre elde edilecek gelirler .
- İtiraz ve ceza gelirlerinin %50 'si
- Muhtelif fonlardan verilecek Hisseler

- tescil ve vize aktarma gelirlerinin %50'si Faiz gelirleri
- 3065 sayılı KDV kanununun 60. Maddesinin a ve b bedenlerinde belirtilen mamullerin , tekel işletmeleri Genel Müdürlüğü tarafından yurt içinde gerçekleşen teslimlerden ek vergi matrahına esas alınan bedellerin %05'i
- Federasyonlarca temin edilecek sair gelirler.

Fonun Türk Sporunu yönetimi için bütçe dışı ek gelirler getirmiştir.

Bu fondan elde edilen gelirler şu amaçlar için harcanmıştır.

- Personel giderleri
- Taşıma giderleri
- Hakem, Gözlemci , temsilci tazminatları
- Federasyon başkanlarına ve Yönetim kurulu üyelerine ödenecek huzur hakları
- Kiralar, diğer hizmet alanları ve sportif tesis yatırımları
- Elektrik,su ,yiyecek,kırtasiye ,temsil,ağırlama ,eğitim ,sigorta ve sağlık giderleri.
- Her kademedeki başarılı kulüp ,sporcu ve çalıştırıcılarına aynı ve nakdi yardım.(32)

4.2.7. Özal Dönemi Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Yatırım Harcamaları :

Gençlik ve spor Genel Müdürlüğünün yatırım harcamaları 1983-1987 yılları arasında önceki yıllara oranla ,oldukça yüksek olduğu bütçe kesin hesap kanunu incelendiğinde görülüyor.

(000)

Yıl	GSGM Toplam yatırım harcamaları	Önceki Yıllara göre artış yüzdesi	G.S.G.M.öz gelirleri	Önceki Yıllara göre artış yüzdesi	G.S.G.M. toplam gelirleri	Yatırım gelir içindeki payı
1983	2.298.747	35.1	4.049.600	54.4	6.183.200	37
1984	2.597.203	12.8	4.991.800	23.2	7.753.200	33
1985	4.586.524	76.9	10.578.000	111.9	11.176.100	41
1986	11.693.500	154.9	14.848.500	40.3	22.918.300	51
1987	13.773.740	17.8	13.711.000	-7.6	33.723.000	40

Tablo:1 GSGM. 1983-1987 yılları Yatırım harcamaları (Bütçe Kesin Hesap Kanunları Cilt IV-V)

Gençlik ve spor genel müdürlüğü toplam gelirlerine göre yatırım harcamaları en fazla 1985 (%41),1986 (%51) ve 1987 (%40) yıllarında gerçekleşmiştir.

Bu da spora yapılan yatırım olarak değerlendirilmelidir.(33)

4.2.8. Toplam spor Yatırım Harcamaları

Gençlik ve spor Genel Müdürlüğü yatırım harcamaları ile Bayındırlık bakanlığı yapı işleri genel müdürlüğü yatırım harcamaları toplam spor yatırım harcamaları olarak kabul edilmiştir.

(000)

Yıl	G.S.G.M. Toplam Harcamaları	Yapı işleri Genel Müd. Yatırım Harcamaları	Toplu yatırım harcamaları G.S.G.M-yiG.M	Toplam Konsolde bütçe harcamaları	Spor yatırımlarında bütçe payları (%)
1983	2.298.747	2.089.500	4.388.247	560.578.300	0.8
1984	2.592.203	1.906.000	4.498.203	742.470.000	0.6
1985	4.586..524	1.616.000	6.202.524	1.081.891.000	0.6
1986	11.693.500	4.347.600	16.041.500	1.302.973.000	1
1987	13.773.740	10.405.000	24.178.740	1.853.757.000	1

Tablo :2 Toplam spor Yatırım Harcamaları

4.2.9. 1983-1987 Yılları Arasında Yapılan Spor Tesisleri (35)

İLLER	250 Kişilik Spor S.	750 Kişilik Spor S.	1500 Kişilik Spor S.	2500 Kişilik Spor S.	Futbol Sahası	Stad
Adıyaman	1					
Afyon	1					
Ankara	2		1	1		
Aydın	2					
Bilecik					2	
Bingöl	1					
Bursa	1					1
Edirne			2			
Gümüşhane		1				
Isparta	3					
İstanbul	1					
İzmir	3		2			
Kastamonu						1
Kayseri	1					
Konya	2			1		
Muğla	1					
Nevşehir				1		
Ordu						1
Rize	1					1
Sivas	1					
Tokat			2			

Tablo :3 1983 yılında biten spor tesisleri

İLLER	250 kişilik Spor S.	500 kişilik Spor S.	750 kişilik Spor S.	1500 kişilik Spor S.	2500 kişilik Spor S.	Çim Futbol	Futbol Sahası	25 m. Kap. Yüzme
Adana			1					
Ankara	2							
Antalya						1		
Bitlis			1					
Çorum							1	
Diyarbakır				1				
Edirne				1				
Hakkari								
Hatay			1				1	
İstanbul				1			1	
Kırklareli				1				
Konya								1
Siirt(Batman)				1				
Sinop							1	
Sivas					1			
Tekirdağ							2	
Zonguldak							3	

Tablo. 4. 1984 yılında biten Spor Tesisleri.

İLLER	250 kişilik Spor S.	750 kişilik Spor S.	1500 kişilik Spor S.	Futbol Stadı	Atış Poligonu ve Lokali	Tartan Atletizm Pisti	Stad Tavsiî	Kapalı Yüzme Havuzu
Adana					1			
Adıyaman				1				
Antalya				1				
Aydın			1					
Bitlis			1					
Bursa								1
G. Antep				1				
Hatay				1				
İçel				1				
İzmir	1							
Kastamonu							2	
Konya			4				1	
Kütahya			1					
Mardin				1				
Muğla		1						

Tablo.5.1985 Yılında biten Spor Tesisleri.

İLLER	250 kişilik	500 kişilik	750 kişilik	1500 kişilik	Futbol Stadı	Futbol Sahası	Teleski Tesisi	Tartan Atlzm. Pisti	Stad İkmali	Ek Tribün İnş.	Teleski Tesisi	Stad Çimlendi rmesi	Kap. Yüzme Havuzu	Cirit Oyun Alanı	Stad Atlzm Pisti
Adıyaman						1									
Afyon						2									
Ağrı							1								
Ankara							2	1							
Artvin									1						
Balıkesir	1														
Bolu										1					
Bursa				1							1				
Çorum												1			
Denizli						2						2			
Edirne													1		
Erzurum														1	
Gümüşhane							1								
Hakkari						2									
İstanbul					1			1							
İzmir	2														
Kastamonu											1		1		
Kırklareli												1			
Kırşehir												1			
Kütahya													1		
Malatya						1									
Manisa	1					2									2
Mardin						3									
K. Maraş										1					
Niğde												1			
Rize												1			
Samsun				1											
Sivas						1									1
Tekirdağ						2									
Ş. Urfa						3									
Uşak						1									
Van (Erciş)					1										
Yozgat					1	1									
Zonguldak						2									

Tablo. 6. 1986 Yılında Biten Spor Tesisleri

İLLER	750 kişilik	1500 kişilik	Futbol Sahası	Spor Salonu	Hiz. Bina	Stad Çimlendir.	Trübün İnş.	Kapalı Yüzme Havz.	Basket Sahası	Voleybol Sahası	Stad İkmali	Kamp Eğtm. Merkez.	Saha Trüb. Portatif	A.1 Trüb.	B.2 Trüb.	50 m. Yüzme Havz.
Afyon			2													
Amasya		1														
Ağrı				1												
Artvin														1		
Balıkesir					1											
Bitlis			1													
Burdur					1											
Çanakkale					1	1										
Çorum			1													
Denizli			1													
Erzincan					1	1									1	
Erzurum						1		1								
Gümüşhane			2													
Hakkari	1												1			
Isparta			5						2	1	1					
İstanbul		1				1										
Kars		1														
Kırklareli						1										
Malatya		3				2						1	1			1
K. Maraş			1													
Nevşehir						1										
Ordu														1		
Rize			2								1	2				
Samsun			3			1										
Sivas								1								
Tekirdağ									2							
Tokat			1			1										
Uşak					1	1										

Tablo. 7 . 1987 Yılında Biten Spor Tesisleri

4.2.10. 1982 İtibariyle Mevcut Tesislerin I. Özal Hükümeti Döneminde Yapılanlarla Mukayesesi

TESİSİN TÜRÜ	1982	1988	Artış(sayı)	Artış(%)
STAD - STADYUM	146	194	48	33
STADYUM IŞIKLANDIRMASI	4	4	-	-
SPOR SALONU	162	322	160	98.76
KAPALI YÜZME HAVUZU	9	19	10	111
AÇIK YÜZME HAVUZU	13	17	4	0.76
SPORCU KAMP EĞİTİM MERKEZİ	6	15	9	150
GÜREŞ EĞİTİM MERKEZİ	-	3	3	100
SPORCU SAĞLIK MERKEZİ	2	2	-	-
KAYAKEVİ	12	13	1	8.3
TELESKİ TESİSİ	4	8	4	100
TELESİEJ TESİSİ	3	4	1	33.3
KAPALI BİNİCİLİK TESİSİ	2	2	-	-
AÇIK BİNİCİLİK TESİSİ	3	4	1	33.3
VELEDROM	3	3	-	-
ATIŞ POLİGONU	16	24	8	50
KAYIKHANE	16	12	4	-33.3
KÜREK PARKURU	2	2	-	-
CİRİT OYUN ALANI	-	2	2	100
MÜSTAKİL ATLETİZM PİSTİ	5	5	-	-
AÇIK SPOR TESİSLERİ:				
a) Futbol Sahası	176	290	114	64.7
b) Basketbol Sahası	58	64	6	10.3
c) Voleybol Sahası	40	42	2	5
d) Tenis Sahası	30	33	3	10
e) Hentbol Sahası	1	1	-	-
KARAKUCAK GÜREŞ SAHASI	1	4	3	300
ÇEŞİTLİ	14	14	-	-
GENEL TOPLAM	728	1103	375	51.51

Tablo. 8 . 1982 ila 1988 yılları faal spor tesislerinin mukayesesi.(35)

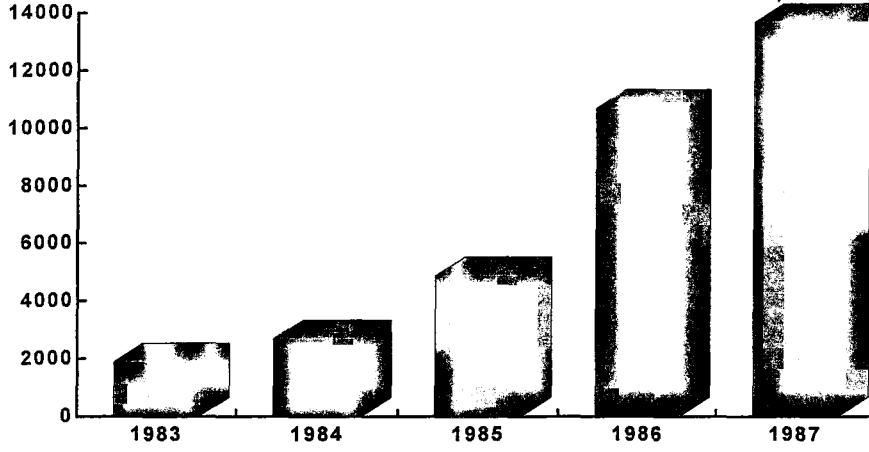
4.2.11. Federasyonların 1983-1987 Dönemi Toplam Harcamaları

FEDERASYONLAR	1983	1984	1985	1986	1987	83-87 Artış %
ATICILIK	30	130	43	136	265	783
ATLETİZM	90	135	135	163	523	481
BASKETBOL	77	127	155	209	325	322
BİNİCİLİK	10	23	65	54	92	820
BİSİKLET	43	49	58	75	178	314
BOKS	45	58	73	119	290	545
CİMNASTİK	26	33	45	63	201	673
DAĞCILIK	2	5	7	11	77	3750
ESKRİM	27	34	42	26	45	66
FUTBOL	90	104	100	248	1454	1515
GÜREŞ	110	128	168	272	891	710
HALTER	35	34	46	72	217	520
HENTBOL	32	39	68	115	275	759
JUDO ve KARATE	30	37	45	87	225	750
KAYAK ve BUZ SP.	18	26	57	49	161	194
KÜREK	16	18	21	73	110	587
MASA TENİSİ	40	46	62	88	166	315
OKÇULUK	14	14	36	74	203	1350
SUALTI ve CANKUR.	12	13	24	40	109	808
TAEKWON-DO	20	32	60	141	235	1075
TENİS	15	18	18	52	105	600
VOLEYBOL	60	81	80	151	265	342
YELKEN	11	19	46	73	112	918
YÜZME	48	53	62	112	280	483
GENEL TOPLAM	887	1156	1516	2503	6804	667

(Oranlar milyon olarak verilmiştir.)

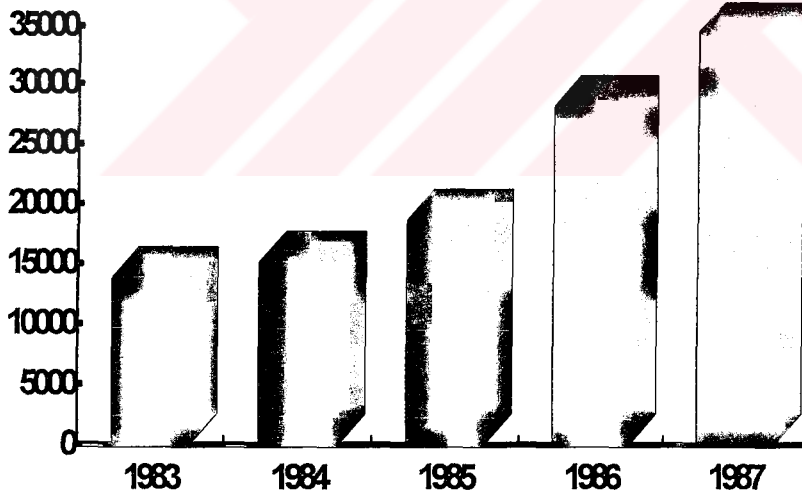
Tablo 9: 1983-1987 yıllarındaki federasyonların harcamaları.

4.2.12. Antrenör, Hakem ve Sporcu Sayılarındaki Artışlar

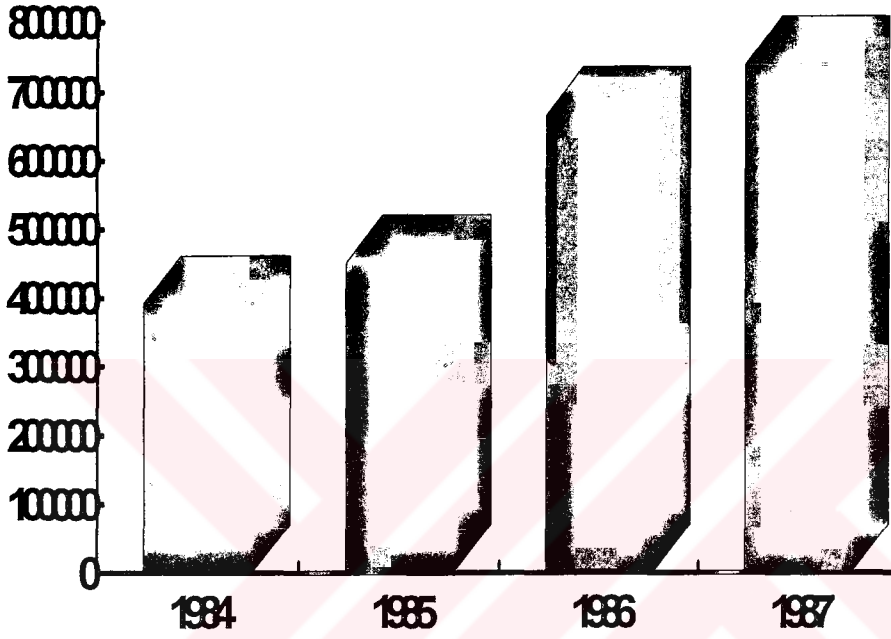
Tablo 10:1983'ten 1987'e Antrenör Sayısı

Yukarıdaki grafikte görüldüğü gibi 1983 yılındaki 2000 olan antrenör sayısı 1987 yılında 14000'e çıkmıştır.

Tablo 11:1983'ten 1987'e Hakem Sayısı

Hakem sayılarındaki artışları da bu tabloda görmek mümkündür. 1983 yılında 15000 hakem bulunurken 1987 yılında 35000 hakem olmuştur.

Tablo 12: 1984'ten 1987'ye Sporcu Sayısı

Sporcuların artışlarında %100 'e varan bir artışla dörtyüzbinden sekizyüzbine kavuşmuştur. Spora olan ilgi artmıştır.

4.2.13 İl Spor Okullarındaki Sporcu ve Eğitici Sayıları (36)

<u>Yıllar</u>	<u>Sporcu Sayısı</u>	<u>Eğitici sayısı</u>
1983	8.000	300
1984	10.200	375
1985	12.500	610
1986	37.572	1171
1987	43.010	1860

Tablo 13:1983-1987 Yılları arasındaki İl Spor Okullarındaki Sporcu ve Eğitici sayılarının toplamı

1983 yılında sporcu sayısı 8000 iken 1987 yılında 43010 kişiye çıkmıştır. Eğitici sayıları da 300 'den 1860'a yükselmiştir.

4.2.14. Kulüplerin ve Lisanslı Sporcuların Sayıları

1 Ocak 1988 tarihinde (I. Anap Hükümeti sonunda) ülkemizde kulüplerin sayısal durumu şöyledir.

Spor Kulübü	: 3815
Müessese Spor Kulübü	: 211
Askeri Spor Kulübü	: 58
İhtisas Spor Kulübü	: 72
Toplam	: 4156
Lisanslı Sporcu Sayısı	
Erkek	: 789.630
Bayan	: 20.920
Toplam Sporcu Sayısı	: 810.550

4.2.15. Ülke Tanıtımı Açısından Elit Sporculara Verilen Önem.

I.Özal hükümeti ülke tanıtımına büyük önem verilmiştir. Bu amaçla dünya çapında başarılı soydaş sporcularımızın Türkiye'yi temsil etmelerini sağlamıştır. Buna bir örnek olarak Naim Süleymanoğlu'nu gösterebiliriz. Bu sporcunun dünya ve olimpiyatlardaki başarılarını tüm uluslararası basın ve yayın kuruluşları tarafından , uzun süre gösterilmesi yazılması ve çizilmesi sonucunda ülkemizin tanıtımına önemli bir katkı sağlamıştır.

Elit sporcularının ülke tanıtımı açısından önemi hakkında görüştüğümüz yetkili spor adamlarından Mehmet Kutlu ; "...Elit sporcular ülkelerin tanıtımında kullanılabilecek en pratik yöntemlerden biridir. Türkiye ülke tanıtımı için dış ülkelerle faaliyetleri , davetler,organizasyonlar ve turizm tanıtımında etkili olmak için bu elit sporcuları referans olarak almakta ve yaptırım gücünü arttırmaktadır. Bu metot tüm dünya devletlerinin çokça başvurdukları bir metottur. Özal , elit sporcuları ülkemize kazandırmakla bu alandaki referansları arttırmıştır. " diyerek Elit sporcularının durumlarını belirtmiştir. Yine güreş milli takımının antrenörü Celal Taşkiran " soydaş sporcularımız Milli takımlara rekabeti getirmiştir. Bu sporcular uluslar arası alanda çok başarılı oldukları için sporcularımızda " neden başarılı olmayalım ?" imajını benimsetti ve ülke sporuna renk kattı..." şeklinde konuşmuştur.

Özal döneminde Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü yapmış olan Yücel Seçkiner :

"...bu dönemde elit sporcular ülke sporunun daha ileriye gitmesi için maddi konuda desteklemiş, gerek ödül yönetmeliği gerekse özel ve kamu kuruluşlarının desteklerinin alınmasıyla başarılı sporcularının motivasyonu üst seviyelere çıkarılmıştır..." diyerek ödül yönetmeliğinin önemini vurgulamıştır.(37)

5. TARTIŞMA ve SONUÇ

Beden Eğitimi ve sporla ilgili pek çok tanım yapılmıştır. Ancak spor kavramının insanlık tarihiyle eş zamanlı olduğu açıktır. Klasik anlamda spor, “ hareketle mücadeleye dayanan alışılmış idman ve çalışmalar” demektir. Esas itibariyle spor insanoğlunun eğlenme, hoşça vakit geçirme, rekabet etme,yenme , üstün gelme gibi ruhsal ihtiyaçlarından doğmuştur. İnsanın hem cinslerine doğaya , hayvanlara üstün gelme olgusu , sonuçta bir takım sportif yarışmaların ortaya çıkmasına yol açmış olmalıdır. Öte yandan sporun estetik yönünden bulunduğu unutulmamalıdır. Bütün Bunlar sporun beden ve ruh sağlığı bakımından önemli bir olgu olduğunu göstermektedir. Kuşkusuz sporun aynı zamanda sosyo-kültürel bir boyutu da vardır. Milletlerin gelenekleri, göreneklerini hatta inançlarını yansıtan, kuşaktan kuşağa aktaran bir gösteri sanatı da denilebilir spora. Bu durum sporun aynı zamanda kültürün önemli bir parçası yapar.

Günümüzde spor, bir milleti uluslar arası platforma taşıyan , ülkenin tanıtımında önemli rol oynayan bir amaç olarak da kullanılmaktadır. Sonuç itibariyle spor hem bireysel hem de toplumsal açıdan önemi tartışılmaz bir olgudur. İşte bu nedenle dünyanın bütün ülkelerinde beden ve spor eğitime büyük önem verilmekte , hem bireysel hem de grup anlamında iyi sporcular yetiştirilmeye çalışılmaktadır.

Beden Eğitimi ve Sporun önemi bellidir. Bir başka deyişle bireyin ruhen ve bedenen sağlam olması, sosyo-kültürel değerleri yansıtması, ülkenin uluslar arası alanda tanıtılması vb. nedenlerden dolayı günümüzde spor eğitimi büyük önem kazanmıştır. Gelişmiş ülkelerin başarılı sporcular yetiştirmeleri ve bu alanda genelde üstün olmaları onların söz konusu eğitime , önemle eğilmelerindedir.

Aslında insanoğlu ilk çağlardan beri beden eğitimine ve spora ilgiyle yaklaşmıştır. Çeşitli araştırmalarda eski Mısır, İran, Çin,eski Yunan ve Roma’da “ Vücut kültürü” ne ve sportif yarışmalara önem verildiği ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca eski Türk’lerde de özellikle avcılık ve savaşçılıkla ilgili sporlara geniş yer verildiği bildirilmektedir. İslamiyet’i kabul ettikten sonrada Selçuklular, Osmanlılar spora büyük ilgi duymuş gerek yaygın eğitim ve gerekse örgün eğitim kurumlarında beden eğitimi ve spora yönelik çalışmalar yapmışlardır.

Gelişmiş ülkelerde spor konusu hükümetler bir anlayışla ele alınır bizim ülkemizde maalesef spor , bazen politik amaçlar için kullanılarak amacından saptırılmaktadır.

Özal öncesinde ülke sporu tesisler bakımından bir hayli geri ve spor müsabakaları yapılamayacak derecede çağdaş imkanlardan mahrum idi.

Cumhuriyetin ilanından sonra ancak 1937 yılında ilk olarak hükümet programında sporla ilgili düşünceler yer almıştır. 1937 - 1939 yılında hükümete gelen Celal BAYAR sporun, toplum için önemli olduğunu dile getirmiştir.

Recep Peker hükümeti, sporun geliştirilmesi için öğretici kadronun yetiştirilmesini sağlayacak Beden Terbiyesi Enstitüsü açılmasını çözüm olarak görmüştür. İkinci dönem İnönü hükümetlerinde BTGM teşkilatının bir program dahilinde işletileceği üzerinde durulmuştur. Ürgüplü hükümetinde amatör sporu destekleyici okul içi ve okul dışı spor faaliyetlerinin de yaygınlaştırılmasına karar verilmiştir. Demirel hükümetlerinde herkesin spora olan ilgisini çekmek amacıyla tesislerin yapılması hızlandırılmıştır. Gençlik ve Spor Bakanlığı kurularak BTGM teşkilatı bu bakanlığa bağlanmıştır. İkinci Erim hükümeti gençlere, sporun geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için fırsat eşitliği sağlanarak çalışma ve dinlenme imkanları sunulmaya çalışılmıştır. Melen Hükümetinde milli sporlarımızın öncelikle geliştirilmesine ve uzman spor adamlarının yetiştirilmesine hız verilmiştir. İrmak Hükümetinde ,Gençlik ve Spor Akademilerinin kurulması sağlanmıştır. Ecevit Hükümetinde seyir sporlarından çok kitle ve amatör sporlarının üzerinde durulmuş , okul sporlarına ağırlık verileceği belirtilmiştir. Ulusu Hükümeti toplu spor faaliyetlerinin yurt şartlarında dengeli bir şekilde yayılıp geliştirilmesi için semt sahalarının yapılmasına önem verileceğini belirtmiştir.

Amaçlar ve hedefler her zaman parlak olabilir, ama önemli olan amaçları ve hedefleri hayata geçirmektir. I. Özal hükümeti programında bulunan amaçlar ve hedefler büyük ölçüde hayata geçirildiği için ülke sporu tüm unsurları bakımından büyük bir gelişme göstermiştir.

Çalışmada, sporun anayasa kanun ve yönetmeliklerindeki yeri tespit edilmiştir. Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşundan günümüze kadar yapılan 1924 ve 1960 yıllarındaki anayasalarda sporla ilgili herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Sporla ilgili maddeler ilk defa 1982 anayasasında yer almıştır. 1982 anayasasında 58 ve 59. Maddelerinde gençlik ve sporla ilgili iki hüküm bulunmaktadır.

I.Özal hükümeti sporu seçim beyannamesine almıştır. I.Özal hükümeti programında spora genişçe yer vermiş , 1983-1987 döneminde spor faaliyetlerine ağırlık verilen hususlar tespit edilmiştir. Sporun yayılması ve yaygınlaşması yine I.Özal hükümeti zamanında çıkan kanunlar sayesinde gerçekleşmiştir. Türk sporunun ödül yönetmenliği , Türk sporu teşvik fonu

yönetmenliği ,geliştirme ve destekleme fonu ,federasyonlar fonu I.Özal hükümeti döneminde çıkarılan bazı hukuki düzenlemelerdir. Çalışmalarımızda gençlik ve spor genel müdürlüğünün 1983-1987 yılları arasındaki yatırım harcamaları bulunmuştur. Yatırım harcamaları 1983 yılında önceki yıllara göre artışı %35,1984 yılında %12.8,1985 yılında %76.9,1986 yılında %154.9,1987 yılında %17.8 olarak tespit edilmiştir.

Yapılan araştırmada ,toplam spor yatırım harcamaları bulunmuş, yatırım harcamalarının yıllara göre bütçedeki aldıkları yüzdelikler; 1983 yılında %0.8 ,1984 yılında %0.6 ,1985 yılında %0.6,1986 yılında %1,1987 yılında %1 olarak bulunmuştur.

Çalışmada 1983-1987 yılları arsında yapılan spor tesisleri tablolar haline getirilerek gösterilmiştir. Mevcut tesislerin ; I.Özal hükümetinin göreve başladığı (1983) mevcut tesis 728 iken ,hükümet dönemi sonunda (1988) 375 tesis daha faaliyete geçirilerek toplam tesis sayısı 1103 'e çıkarılmıştır.

Araştırmada I.Özal hükümeti döneminde (1983-1987) federasyonlar, 1983 yılında 887 milyon ,1984 yılında 1.156 milyon ,1985 yılında 1.516 milyon,1986 yılında 2.503. milyon,1987 yılında 6.804 milyon harcamışlardır.

I.Özal hükümeti iş başına gelirken Türkiye'de Antrenör sayısı 2.000 civarında iken 1987 yılında 14.000'e ulaşmıştır. Hakem sayısı 1983 yılında 15.000 iken ,1987 yılında 35.000 başına ulaşmıştır. Sporcu sayısı 1984 yılında 400.000 iken ,1987 yılında %100 bir artış göstererek 800.000 'e ulaşmıştır. İl spor okullarındaki sporcu sayıları 1983 yılında 8.000 iken 1987 yılında 43.010 sayısına ulaşmıştır. İl spor okullarında eğitici sayısı 1983 yılında 400 dolayında iken , 1987 yılında 1.860' a kavuşmuştur.

Elit sporcuların ülke tanıtımında faydalanılması için Özal görüşleri ışığında dünya çapındaki Türk asıllı sporcular ülkeye getirilmiş ve Türkiye adına yarıştırlmıştır.

Sonuç olarak , Özal döneminin Türk sporuna getirdiği önemli hizmetler aşağıdaki şekilde özetlenebilir.

1. Ülke sporu I. Özal döneminde, Türkiye Cumhuriyeti tarihindeki en iyi konumuna yerleştirilmeye çalışılmıştır.
2. Çıkarılan kanun ve yönetmeliklerle ülke sporunun teşviki sağlanmış amatör spor ile sporcular desteklenmiştir.
3. Spor tesislerinde büyük artışlar görülmüştür.

4. Özel ve kamu kuruluşları başarılı sporcuyu desteklemiş ve spor kulüpleri kurarak ülke sporuna katkıda bulunmuşlardır.

5. V. Beş Yıllık Kalkınma Planında spor önemli bir yer almıştır.

6. Kulüpler ve sporcu sayılarıyla antrenör ve il spor okullarında çoğalma gözlemlenmiştir.

7. Bu dönemde ülke sporunda bir canlılık gözlenmiş ve göçmen sporcularda sporumuza renk katmıştır. Bu sporcular rekabeti arttırıcı ve başarıyı teşvik edici rol oynamıştır.

Araştırma önerisi olarak ;

1. Özal dönemi özel kuruluşların spora olan yatırımları ve faaliyetleri başlı başına bir araştırma gerektirmektedir. Bu nedenle ülke çapında kapsamlı bir araştırma ihtiyacı vardır.

2. I. Özal Hükümeti döneminde çıkarılan kanunlar ve yönetmeliklerin sporla ilgili bölümleri incelenip geliştirilerek uygulamaya geçirilmelidir.

3. Sporcunun kollanması ve korunması, başarılı sporcuyu ödüllendirme yönetmeliği daha da geliştirilmelidir.

4. Turgut Özal'ın diğer dönemine ait spor icraatları incelenmelidir.

5. Mahalle idarelerin spora olan katkılarında Özal Hükümeti icraatlarının etkisi araştırılmalıdır.

ÖZET

Turgut Özal'ın kurmuş olduğu I.Özal hükümetinin ülke sporuna yaptığı yenilikler,kazandırdığı tesisler ve çıkarmış olduğu kanun ve yönetmenlikler ile icraatlarını değerlendirilmesidir. Özal'ın hayatı incelenmiştir. Konuyla ilgili kaynaklar taranmış ve çeşitli kütüphanelerde araştırmalar yapılmıştır. Konuyla ilgili insanlarla görüşülmüştür. Çalışma beş bölümde oluşmaktadır. Sporla ilgili temel bilgiler verilmiş, anayasalarda ve hükümet programlarında sporun yeri belirtilmiştir.

I.Özal döneminde tesis sayılarında 1983-1987 yıllarında hızlı bir artış görülmüş , spora bütçeden ayrılan pay bu dönemde %1 'e kadar çıkmıştır. Elit sporcular ülke tanıtımında kullanılmış, ödül yönetmeliğiyle başarılı sporcular korunmuştur. Yine Türk sporu teşvik fonu yönetmeliği , 3289 sayılı Beden Terbiyesi kanunu gibi önemli kanunlar bu dönemde çıkarılmıştır.

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün yatırım harcamaları önceki yıllara oranla %154'lere varmıştır.

SUMMARY

The subject of this study is the evaluation of the developments (laws and regulations, foundations, and other activities) in sports during the first Özal's government's period. Turgut Özal's life has been investigated. Related books have been searched. Related people have been interviewed. The study is in five parts. In this research, basic knowledge of sports and those parts related to sports in the constitution and government programs are given.

It is seen that there is a rapid increase in the number of sportive foundations during the period 1983-1987. The portion for sports from the national budget increased up to 1%. During this period elite sportspeople were encouraged for international competitions to introduce Turkey in the best way. The law of physical education, No 3289, and encouragement fund regulations were made in this period. The expenses made by the General Directorate of Youth and Sport increased about 154%.

In this Conclusion part, the subject is evaluated in general. This study, being prepared as a graduate thesis at the department of Physical Education of İnönü University, is this first in this area.

KAYNAKLAR

1. Alpman Cemal, **Eğitimin bütünlüğü içinde Beden Eğitimi ve Çağlar Boyunca Gelişimi** İstanbul, 1972.s.7_13.
2. Erkan Necmettin, **İnsan Gücü Geliştirme Metot ve Terminoloji Jimnastik Antrenör Kursu Notları** ,Ankara ,1972.s.5.
3. Ataman Ayhan ,**Antropometri ,Antropoloji ve Spor ,Beden Terbiyesi Sporda Önemli Konular**, Ankara 1975. S.5
4. Karasüleymanoğlu Aydın,**Yeni Boyutlarıyla Spor** ,Ankara.1989
5. Akgün Necati,**Spor ,Spor Hekimliği** ,MEB yay., S.8
6. Akdenk ,Mürsel. **Kamu Yönetimi Açısından Beden ve Spor Eğitimimiz** ,AİTİA İdari Bilimler Enstitüsü ,Ankara 1980,s.65
7. Gökmen Yavuz ,**Özal Yaşasaydı**,Varso yay., Ank. 1994, s.25
8. Özsoy Sami, **Mısralarda Turgut Özal**,Ankara 1993, s.6
9. Gümüş Ali ,**Güreş**,Gençlik ve Spor Bakanlığı ,Beden Terbiyesi ve Genel Müdürlüğü yayını ,Ank. 1972., S.17
10. Kahraman Atif ,**Türklerde Top Oyunu**,Türk Kültürü Dergisi, Ank. 1974, cilt X ,sayı 112., S.262
11. Ülkütaş M.şakir .**Çevgen ve Gökbörü**,Türk Kültürü dergisi ,Ank. 1975,cilt V, Sayı 57,s.663,
12. Fişek Kurthan , **Spor Yönetimi dünya ve Türkiye’de**,s255-259 ,1986
13. Kazancı Esat Sadi,Türker Süreyya ,**İzometrik Egzersizler**, çeviri,Ank. 1970, s.6-7
14. **Hayat Mecmuası** ,22 Şubat 1973 Sayı 9,s22
15. Yeral Ulvi,**Bir Form Dolayısıyla , Türk Sporun Dünyü Bugünü** ,Yarını ,yeni gazete yayınları ,İstanbul 1969 ,s.10

16. Keten Mustafa , **Türkiyede Spor**, Ankara 1993, s.29
17. **Türkiye Cumhuriyeti Anayasası**
18. **Sporda On Yıl**, Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Yayınları ,Yayın no:138,s51
19. Tayga Yunus,**Türk Spor Tarihe Genel Bakış**,Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Yayınları,Ankara 1990,s.178-223
20. Bilge Alaba Köksal,Anadolu Rasih İlkın , **Türkiye’de İktisadi Politikannın Gelişimi**, (1923-1973) Yapı Kredi Bankası yayınları,İstanbul 1973,s.5
21. **Hükümet ve Rrogramları**,TBMM kütüphane ,Dökümantasyon ve Tercüme Müdürlüğü Yayınlar,No:2,Ankara 1988,Cilt 1,S.2-131
22. **Anavatan Partisi 6 Kasım 1983 Seçim Beyannamesi Hükümet Programı**,TBMM kütüphanesi
23. **Gençlik ve Spor 1989**,Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, Yayınları ,s.17 -19
24. **Anavatan Partisi 2000’e 5 Kala Türkiye’nin Spor Hedefleri**,Pamukkale toplantısı, Denizli ,10-12 Mart 1995
25. **Kalkınma Planlarında Spor**,Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü yayınları s.83
26. **Resmi Gazete** ,28 Mayıs 1986,Sayı 1920
27. **3289 Sayılı Beden Terbiyesi Kanunu** ,s.2,1986
28. **Resmi Gazete**,20 kasım 1984,Sayı 18581
29. **Reform Mahiyetindeki Kanuni Düzenlemeler** .TBMM Kütüphanesi,s.42-44
30. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü **Ödül Yönetmeliği**
31. **Resmi Gazete** ,16 Ekim 1984,Sayı 18547

32. Federasyonlar Fonu Yönetmeliği,**Resmi Gazete** 14.s.1987
33. **Bütçe Kesin Hesap Kanunları**,Cilt IV-V,1992
34. Dođar Yahya,**Spor Yönetiminde Ademi Merkezileşme Eğilimleri**,Doktora tezi,s.107
35. **Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Tesisler Daire Başkanlığı** 1995
36. **Gençlik ve Spor 90**, Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 1990 ,s.27
37. Mülakat ,**Celal Taşkıran** ,Malatya 20.09.1996,**Mehmet Kutlu**,Elazığ 1997,**Yücel Seçkiner**,Ankara 1995

ÖZGEÇMİŞ

Araştırmacı 1967 yılında Malatya'da doğdu. İlk, Orta ve Lise Öğrenimini Malatya'da tamamladı. Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümünden 1989 Yılında mezun oldu. Güreş Sportu üzerine uzmanlık eğitimi aldı. Milli Takım kamplarına katıldı. Çeşitli branşlarda hakemlik ve antrenörlük yapmaktadır.

Halen Malatya Anadolu İmam Hatip Lisesinde Beden Eğitimi Öğretmeni olarak çalışan araştırmacı, evli ve iki çocuk babasıdır.

